

Nr 8.

Ankom till riksdagen kansli den 27 april 1920 kl. 1 e. m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av herr Petterssons i Södertälje motion nr 206 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående återställande av den i lönehänseende förut gällande relationen mellan manliga och kvinnliga bokhållarebefattningar vid statens järnvägar m. m.

Närvarande: Herrar Eriksson i Stockholm, Nylander, Vahlstedt, Johansson i Brånalt, Olsson i Mora, Werner, Edberg, Granath, Alexandersson, Corneliusson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren av herr Pettersson i Södertälje väckt motion nr 206, som för förberedande behandling hänvisats till utskottet, har motionären hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida den relation i lönehänseende mellan de manliga och de kvinnliga bokhållarebefattningarna vid statens järnvägar, som på järnvägsstyrelsens förslag år 1906 fastställdes av Kungl. Maj:t och riksdagen, lämpligen borde återställas, ävensom huruvida av en sådan åtgärd påkallades förändringar i löneskalan jämväl för motsvarande för kvinnor avsedda befattningar vid postverket, telegrafverket och statens vattenfallsverk, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Ifråga om motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 13 saml. 3 avd. 8 häft. (Nr 8.)

Utskottet.

Motionären erinrar till en början om vad som vid 1906 års riksdag anförts såsom motivering för inrättande av kvinnliga bokhållarebefattningar vid statens järnvägar. Sedan därefter som jämförelse anförts vissa lönesiffror för manliga och kvinnliga befattningshavare vid statens järnvägar, såväl ur det avlöningsreglemente som gällde år 1906 som ur det från den 1 juli 1920 gällande avlöningsreglementet, redogöres för en framställning från de kvinnliga bokhållarna vid statens järnvägar om högre löneställning än som enligt sistnämnda reglemente tillerkänts dem, ävensom för kungl. järnvägsstyrelsens yttrande med anledning av denna framställning.

Utöver denna av motionären lämnade redogörelse, rörande föreliggande spörsmål, torde böra anmärkas, att kungl. järnvägsstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 september 1919 bl. a. föreslog en mindre uppflyttning i lönehänseende av de kvinnliga bokhållarne. Denna framställning remitterades för yttrande till kommunikationsverkens lönenämnd, som den 10 november 1919 däröver avgav utlåtande, vilket såvitt nu förevarande spörsmål angår, är av följande lydelse:

»Beträffande därefter järnvägsstyrelsens förslag om förhöjd avlöning för kvinnliga bokhållare, i vilket avseende styrelsen påyrkat höjning med en löneklass, så att för dessa befattningshavare 10:e löneklassen komme att bliva begynnelselönen och 13:e löneklassen slutlönen, tillåter sig nämnden erinra därom, att ifrågavarande kvinnliga befattningshavare genom det nya avlöningsreglementet erhålla en förhöjning utöver den nuvarande provisoriska regleringen av i lägsta löneklassen 690 kronor och i högsta löneklassen 756 kronor, en förbättring som i och för sig måste anses ganska betydande i förhållande till de avlöningsbelopp det här gäller (resp. 2,700 och 3,300 kronor enligt den provisoriska regleringen). Visserligen blir, såsom järnvägsstyrelsen framhåller, genom den definitiva regleringen skillnaden mellan avlöningarna för kvinnliga kontorsskrivare och för kvinnliga bokhållare mindre än enligt de provisoriska bestämmelserna, men innebörden av detta förhållande kan, enligt nämndens bestämda uppfattning, icke anses vara, att avlöningen för de sistnämnda blivit för lågt satt, utan beror den förändrade proportionen i stället därpå, att avlöningarna enligt 4:e lönegraden för kvinnliga befattningshavare, dit bl. a. de kvinnliga kontorsskrivarna vid statens järnvägar hänförts, blivit satta jämförelsevis högt, förnämligast av den anledningen, att ifrågavarande lönegrad omfattar jämväl en så relativt kvalificerad befattning som kvinnlig postexpeditör. Skulle en ytterligare förhöjning nu vidtagas, beträffande de kvinnliga bokhållarna vid statens järnvägar, måste självfallet förhöjningen

komma att omfatta jämväl samtliga övriga till 5:e lönegraden vid de olika verken hänfödda befattningar, enär dessa i allmänhet äro att anse såsom minst lika kvalificerade som förenämnda bokhållare. Härigenom skulle emellertid den redan nu betydliga skillnaden i avlöningshänseende mellan även de högst kvalificerade kvinnliga biträdesbefattningarna inom de centrala verken i allmänhet och ifrågavarande befattningar vid kommunikationsverken ökas i en grad, som lönenämnden icke kan anse betingad av förhållandena. Då avvägandet av de kvinnliga befattningshavarnas vid kommunikationsverken löner varit föremål för ingående behandling av kommunikationsverkens lönekommitté, vars förslag i ämnet godkändes av statsmakterna, och inga nya omständigheter därefter synas hava tillkommit, vilka motivera en ändring härutinnan, anser sig lönenämnden med hänsyn till det sålunda anförda, böra avstyrka järnvägsstyrelsens förslag om höjning av avlöningarna för kvinnliga bokhållare.»

Järnvägsstyrelsens förslag i denna punkt har icke av Kungl. Maj:t förelagts den nu samlade riksdagen.

Motionären anser emellertid:

»att ifrågavarande kvinnliga tjänstemäns lönefråga blivit snedvriden, så att deras avlöning kommit i ett helt annat förhållande till de motsvarande manliga tjänstemännens löner än som vid befattningarnas inrättande varit avsett,

att frågan därigenom kommit i ett läge, som på intet sätt står i överensstämmelse med regeringens och riksdagens då uttalade vilja,

att de ifrågavarande tjänstemännen utan eget förvållande blivit genom den tillbakaflyttning, deras befattningar under den nu gångna tiden lidit, försatta i en helt annan och sämre ställning, än vad regering och riksdag vid befattningarnas inrättande avsett, samt

att den allmänna tendensen för ersättande av kvinnors arbete pekar i en motsatt riktning mot den ovan relaterade.»

Utskottet har funnit det vara skäl att undersöka, huruvida relationen i lönehänseende mellan kvinnliga och manliga bokhållare undergått sådan förändring, att det kan vara motiverat att använda de omdömen som motionären använt. För den skull torde lämpligen böra göras en sammanställning av dessa befattningshavares avlöning i resp. lägsta och högsta löneklassen, jämte medeltal av dessa, enligt de olika avlöningsreglementen, som av statsmakterna fastställts, sedan kvinnliga bokhållarebefattningarna uppfördes på ordinarie stat, varvid även den faktiska relationen mellan dessa avlöningar bör framställas på så

sätt, att kvinnliga bokhållares avlöning angives i procent av manlig bokhållares lön. En sådan sammanställning ger följande resultat:

Summa avlöning enligt	Löneklass	Manlig bokhållare	Kvinnlig bokhållare	Kvinnlig bokhållares lön i % av manlig bokhållares
1901 års avlöningsreglemente år 1907.		Kr.	Kr.	
	lägsta	2,400	1,800	75 %
	högsta	3,000	2,400	80 »
	medeltal	2,700	2,100	77,8 »
1907 års avlöningsreglemente gällande fr. o. m. ^{1/1} 1908, t. o. m. ^{31/12} 1918 men tillämpat även under år 1907.	lägsta	2,940	2,100	71,4 »
	högsta	4,400	2,750	62,5 »
	medeltal	3,670	2,425	66,1 »
1918 års avlöningsreglemente gällande fr. o. m. ^{1/1} 1919 t. o. m. ^{30/6} 1920.	lägsta	3,780	2,700	71,4 »
	högsta	5,460	3,300	60,4 »
	medeltal	4,620	3,000	64,9 »
1919 års avlöningsreglemente gällande fr. o. m. ^{1/7} 1920.	lägsta	4,932	3,390	68,7 »
	högsta	6,420	4,056	63,2 »
	medeltal	5,676	3,723	65,6 »

Till en början torde böra påpekas, att siffrorna för år 1907, enligt 1901 års avlöningsreglemente, äro missvisande på den grund att de icke tillämpats. Såsom förut nämnts beslöt 1906 års riksdag inrättandet av kvinnliga bokhållarebefattningar från och med år 1907. Vid 1907 års riksdag antogs nytt avlöningsreglemente för tjänstemän vid statens järnvägar, och samtidigt beslöts att för år 1907 skulle till tjänstemännen såsom personligt lönetillägg utbetalas skillnaden mellan avlöningsförmånerna enligt det gamla och det nya avlöningsreglementet. Detta innebar alltså i praktiken, att 1907 års avlöningsreglemente tillämpats redan från 1907 års ingång. Den relation mellan manliga och kvinnliga bokhållares avlöning, som såväl motionären som befattningshavarna nu åberopa såsom av statsmakterna fastslagen vid befattningsarnas inrättande, hade således redan från tidpunkten för befattningsens tillträdande blivit en helt annan, vilket framgår av sammanställningen här ovan. Det framgår också av denna sammanställning, att denna relation i stort

sett bibehållits även i det nya avlöningsreglementet. I förhållande till manlig bokhållares lön har visserligen för kvinnlig bokhållare begynnelselönen sänkts från 71,4 % år 1907 till 68,7 % år 1920, men slutlönen har samtidigt höjts från 62,5 % 1907 till 63,2 % år 1920, vilket med hänsyn till det nya avlöningsreglementets principer i övrigt närmast blir till fördel för här ifrågasvarande kvinnliga tjänstemän.

Av det anförda framgår, att det icke är riktigt, då man säger, att relationen mellan manliga och kvinnliga bokhållares löneställning genom det vid 1919 års riksdag fastställda avlöningsreglementet förändrats på ett för de senare så oförmånligt sätt. Däremot torde det vara riktigt, att de kvinnliga bokhållarna på den nya löneskalan erhållit en ogynnsam ställning i förhållande till vissa andra befattningshavare, och särskilt då i jämförelse med kvinnliga kontorsskrivare, något som även erkänts av kommunikationsverkens lönenämnd. Lönenämnden framhåller också, att redan med den löneställning, som det nya avlöningsreglementet tillerkänner de kvinnliga befattningshavarna vid kommunikationsverken, dessa intaga en gynnsammare ställning, än som tillkommer kvinnliga tjänstemän inom andra grenar av statsförvaltningen. Den utredning, som motionären påyrkar, borde därför snarare böra gälla relationen mellan manlig och kvinnlig tjänstemans löneställning över huvud och icke begränsas till vissa tjänstemän vid kommunikationsverken.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att herr Petterssons i Södertälje motion nr 206 icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 april 1920.

På utskottets vägnar:

ERNST ERIKSSON.